AIHIO-Arkkitehdit Oy

PALLASJÄRVEN VESISTÖN KALATALOUSSELVITYS V. 2015

AHMA YMPÄRISTÖ OY

Projektinro: 20579

AIHIO-ARKKITEHDIT OY

PALLASJÄRVEN VESISTÖN KALATALOUSSELVITYS V. 2015

17.11.2015
Simo Paksuniemi, iktyonomi

Sisällysluettelo:

1. JOHDANTO 1

2. AINEISTO JA MENETELMÄT 1

3. KALASTO JA KALASTUS 1

3.1 KILLINPOIKAINJÄRVET JA PYHÄJOKI 1
3.2 PALLASJÄRVI 2
3.2.1 Kalalajisto 2
3.2.2 Pallasjärven taimen- ja harjuskanta 3
3.2.3 Pallasjärven ja Pyhäjoen kalaston hoito ja kalastuksen järjestäminen 3

4. VIITTEET 5

Copyright © Ahma ympäristö Oy

Teollisuustie 6
96100 ROVANIEMI
p. 040-1333800

1. JOHDANTO

Hotelli Pallas suunnittelee matkailukeskuksen laajentamista 1.7.2010 voimaan astuneen Pallas-Ylläs kansallispuistoa koskevan lain puitteissa. Kaavoituksen toteuttamista varten tarvitaan luonnonsuojelulain 65 § mukainen Natura-arviointi, minkä tausta tiedoksi tehdään myös kalastoselvitys.

Kalataloudellinen selvitys perustuu olemassa olevaan kirjalliseen aineistoon kaava-alueen alapuoliselle 3. jakotason valuma-alueen (65.652, Pallasjärven) osalle, Killinpoikainjärvet-Pyhäjoki-Pallasjärvi -alueelle. Lajistoa, lajiston alkuperää ja lajiston tilaan koskeva aineisto kerätään kirjallisuustietoon perustuen ja alueen tuntevia kala-asiantuntijoita, mm. osakaskunnan yhteyshenkilöä haastattelemalla.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

Selvitysalueelta on saatavissa ajantasaista kalataloudellista tietoa mm. Metsähallituksen vuonna 2011 julkaisemasta Pallas–Yllästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelmasta (**Pulkkinen ym. 2011**). Selvitystä referoidaan tässä suurelta osin. Pallasjärven osalta kuultiin myös Raattaman kalastuskunnan yhteyshenkilöä Eveliina Pääkkölää, joka toimii myös Pallasjärven hoitokunnassa. Pyhäjoen ja Killinpoikainjärvien kalastosta osalta haastateltiin puhelimitse myös Luken tutkijaa Ville Vähää sekä Metsähallituksesta kalatalousasiantuntija Tapani Partasta.

3. KALASTO JA KALASTUS

3.1 Killinpoikainjärvet ja Pyhäjoki

Killinpoikainjärvet sijaitsevat Muonion kunnassa ja kuuluvat Ounasjoen vesistöalueeseen. Killinpoikainjärvet koostuvat kahdesta vierekkäisestä järvestä ja niiden välissä on noin 6 metriä leveä salmi, josta kalat pääsevät kulkemaan esteettömästi. Järvien kokonaispinta-ala on 12,4 hehtaaria ja rannat ovat suota, kalliota ja kangasmaata.

Killinpoikainjärviin laskee kaksi puroa ja ne ovat Pallasjärveen laskevan Pyhäjoen latvavesiä. Järvissä esiintyy taimenta. Vuonna 2009 tehdyissä koekalastuksissa tavattiin näytemäärityksen perusteella hidaskasvuisempaa purotaimenta sekä vaellusasuisia kirkkaita taimenia. Geneettisen tutkimuksen (**Primmer 2006**) mukaan Pyhäjoen ja Pallasjärven taimenien geneettiset kannat ovat hyvin lähellä toisiaan. Pyhäjoessa ja Killinpoikainjärvissä on sukukypsiä pienikokoisempia (n. 300 g) sekä kookkaampia yli kilon painoisia taimenia. Osa Pyhäjoen taimenista vaeltaa alas Pallasjärveen ja nousee takaisin kudulle jokeen. Pyhäjoen taimenkannalla on olennainen merkitys Pallasjärvessä esiintyvälle taimenelle, sillä muista Pallasjärveen laskevista joista (esim. Pallasjoki) ja puroista ei sähkökoekalastuksissa ole tavattu taimenta. Killinpoikainjärvissä ja Pyhäjoessa on kaikenlainen kalastus kielletty Pallasjärven taimenkannan turvaamiseksi. (**Pulkkinen ym. 2011)**

Hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti Killinpoikainjärvet ja Pyhäjoki pyritään säilyttämään taimenen poikastuotanto- ja emokalavesinä.

3.2 Pallasjärvi

Pallasjärvi kuuluu Kittilän ja Muonion kuntiin ja Ounasjoen vesistöalueeseen ja kokonaisuudessaan Pallas–Yllästunturin kansallispuistoon. Pallasjärvestä laskee Pallasjoki Ounasjokeen, ja järveen laskevat Pyhäjoki Killinpoikainjärvistä sekä Ylisenpäänoja. Lisäksi Pallasjärven valuma-alueella on pieniä puroja, järviä ja lampareita. Pallasjärven pinta-ala on eteläpuolen lompolo mukaan luettuna 1744 ha, rantaviivaa 20,8 km ja syvyyttä enimmillään n. 36 metriä. Kokonsa, sijaintinsa ja syvyytensä vuoksi jäät sulavat hitaasti Pallasjärvessä, usein vasta kesäkuun puolella.

Syksyllä järvi pysyy sulana jopa marraskuulle asti. Järven vesi lämpenee kunnolla vain matalissa hiekkalahdissa ja tummapohjaisissa lompoloissa. Järvi on kivikko- ja hiekkapohjainen ja vesikasvillisuus puuttuu lähes kokonaan. Lompoloissa esiintyy jonkin verran ranta- ja vesikasvillisuutta. Pallasjärven ainoat saaret sijaitsevat lompoloa ja järveä erottavassa salmessa (**Pulkkinen ym. 2011**).

Vuonna 2013 valmistuneen laajaan biologiseen aineistoon (kasviplankton, vesikasvit, piilevät, pohja-eläimet ja kalat) perustuvan ekologisen tilan luokittelupäätöksen mukaan Pallasjärven ekologinen tila on erinomainen. Kokonaisluokittelun tulos on melko yksiselitteinen, sillä kasviplanktonin, syvänne-pohjaeläinten, kalaston sekä veden laadun perusteella Pallasjärven ekologinen tila arvioitiin erinomaiseksi. Vain vesikasvien ja piilevien perusteella Pallasjärven ekologinen tila arvioitiin vain hyväksi (**Sairanen ym. 2014**).

3.2.1 Kalalajisto

Tietoja Pallasjärven kalakannoista on saatu järvellä vuosina 2006 (**Sairanen 2006**) ja 2013 (**Sairanen ym. 2014**) tehdyistä koeverkkokalastuksista. Lohensukuisista kalalajeista Pallasjärvessä esiintyy luontaisesti taimenta, harjusta, siikaa ja muikkua. Järveen on istutettu myös järvilohta sekä nieriää. Pallasjärvessä em. lajien lisäksi esiintyvät kalalajit selviävät **taulukossa 1** esitetyistä vuoden 2013 koekalastusten tuloksista.

Taulukko 1. Pallasjärven koeverkkokalastuksen kokonaissaalis, yksikkösaalis, prosenttiosuudet kalalajeittain vuonna 2013 (**Sairanen ym. 2013**)

Laji	Kokonais-saalis (g)	Yksikkösaalis g/verkko	Biomassa-osuus %	Kokonais-saalis (kpl)	Yksikkösaalis kpl/verkko	Lukumäärä-osuus %
Ahven	42	0,6	0,3	1	0,0	0,1
Kiiski	421	6,2	3,1	90	1,3	6,7
Hauki	2	0,0	0,0	1	0,0	0,1
Muikku	4954	72,9	36,9	991	14,6	74,2
Siika	3529	51,9	26,3	56	0,8	4,2
Made	759	11,2	5,7	4	0,1	0,3
Särki	149	2,2	1,1	2	0,0	0,2
Harjus	3216	47,3	24,0	19	0,3	1,4
Kirjoeväsimppu	13	0,2	0,1	4	0,1	0,3
Kymmenpiikki	9	0,1	0,1	11	0,2	0,8
Mutu	334	4,9	2,5	157	2,3	11,8
Yhteensä	**13428**	**197,5**	**100**	**1336**	**19,6**	**100**
Ahvenkalat	463	6,8	3,5	91	1,3	6,8
Särkikalat	483	7,1	3,6	159	2,3	11,9
Lohikalat	11699	172,0	87,1	1066	15,7	79,8
Ahven ≥ 15 cm	42	0,6	0,3	1	0,0	0,1
Petokalat	803	11,8	6,0	6	0,1	0,4

Vuoden 2013 koekalastustulosten perusteella Pallasjärven ekologisessa tilassa ei näytä tapahtuneen muutoksia vuoden 2006 jälkeen, vaan tilaluokka on kalaston perusteella arvioituna edelleen erinomainen. Alusveden hyvää tilaa, pohjan laatua ja hyvää happipitoisuutta ilmentävistä lajeista järvessä tavataan muikkua, siikaa ja madetta. Kivikkorantojen muuttumattomia olosuhteita ilmentäviä lajeja olivat puolestaan kirjoeväsimppu, kymmenpiikki sekä mutu (**Sairanen ym. 2013**).

3.2.2 Pallasjärven taimen- ja harjuskanta

Pallasjärven taimenesta on tehty geneettiset määritykset kaksi kertaa. Vuonna 2002 tekemässä geneettisessä analyysissä (**Aho 2002**) vertailtiin Pallasjärven taimenta useisiin pohjoisten jokien kantoihin. Tuloksissa todetaan Pallasjärven taimenen olevan geneettisesti selvästi eriytynyt oma kantansa.

Vuonna 2006 tehtiin Metsähallituksen toimeksiantona geneettinen analyysi (**Primmer 2006**), jossa selvitettiin mm. onko Pallasjärven taimen niin erilaistunut, että se tarvitsisi suojelua tai erityistoimia ja onko Pallasjärven taimen eri kantaa kuin ympäröivien vesistöjen taimenet. Tutkimuksessa todettiin, että Pallasjärven kanta on eri kantaa kuin ympäröivissä vesissä ja erilaistuminen on huomioitava hoitotoimenpiteissä. Pallasjärven taimen luokitellaan uhanalaisuusluokkaan silmälläpidettävä, johon taimenen alkuperäiset kannat sisävesissä kuuluvat (**Luke 2015**).

Pallasjärven taimenkannan geneettinen perimä on huomioitu jo aikaisemminkin asettamalla Pallasjärven kalastukseen rajoituksia. Geneettinen selvitys osoitti myös, että Pallasjärven taimenkannan monimuotoisuus on laaja, joten lisääntyvä taimenkanta on vahva (perimä ei ole kapea) (**Primmer 2006**). Nämä seikat osoittavat, että taimenkanta ei ole uhattuna ja että vesialueeseen kohdistuneet pyynti- ja kalastusrajoitukset ovat olleet oikein mitoitettuja.

Pallasjärvessä on oma elinvoimainen ja hyvälaatuinen harjuskanta. Kantaa ei ole tuettu istutuksin vuosien saatossa. 2000-luvulla tehdyissä saalisseurannoissa harjus on ollut siian ja järvilohen (muikku ei ole ollut mukana seurannoissa) kanssa merkittävin saaliskala ja harjuksien keskipaino on ollut n. 300 grammaa. Harjuskanta on pysynyt elinvoimaisena ja vahvistunut viime vuosina kalastusrajoitusten johdosta (**Pulkkinen ym.2011**).

3.2.3 Pallasjärven ja Pyhäjoen kalaston hoito ja kalastuksen järjestäminen

Pallasjärvi siirtyi kokonaisuudessaan Pallas–Yllästunturin kansallispuistoon 1.2.2005. Metsähallitus ja Raattaman osakaskunta allekirjoittivat 16.5.2006 sopimuksen, jossa sovitaan Pallasjärven kalaston hoidosta ja kalastuksen järjestämisestä. Sopimuksen mukaisesti on perustettu Pallasjärven kalastuksen hoitokunta, jonka tehtävänä on tehdä esityksiä, valvoa ja ohjeistaa Pallasjärven kalastuksen järjestämistä ja hoitoa.

Ammattikalastusta ei Pallasjärvellä harjoiteta. Sivuammattikalastusta harjoittavat muutamat raattamalaiset luontaiselinkeinotilalliset, jotka saavat osan tuloistaan myymällä kalaa. Raattaman kyläläisistä Pallasjärvellä harjoittaa kotitarvekalastusta kalastuskunnan tietojen mukaan vuosittain noin 15-25 taloutta. Verkkokalastusta harjoitetaan lähinnä talvella sekä alkukesästä- loppusyksystä ja tärkeimmät saalislajit ovat harjus, taimen ja siika. Avovesikaudella viehekalastusta harjoitetaan kohtalaisen runsaasti. Kalastuskunnan tietojen mukaan v. 2015 Pallasjärvelle myytiin viehekalastukseen oikeuttavia lupia noin 250 kpl, joista mm. internetissä myytäviä Pallasjärven vuorokausilupia oli noin 50 kpl. Viehekalastaja saa ottaa vuorokaudessa korkeintaan kolme mitan täyttävää lohikalaa (taimen, järvilohi, nieriä).

Raattaman kylän syrjäisestä sijainnista johtuen Pallasjärvi on paikallisille ihmisille tärkeä kalavesi niin saaliin saannin kuin virkistyksenkin kannalta (**Pulkkinen ym. 2011**).

Pallasjärveen tai Pallaslompoloon on 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä istutettu mm. järvilohta (Vuoksen kanta), nieriää (Poroenon kanta) ja pohjasiikaa (Ivalojoen kanta). Viimevuosina petokalastoa ei ole tuettu istutuksin ollenkaan, koska hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti taimenkantaa pyritään ensisijaisesti hoitamaan kalastusjärjestelyin. Mikäli taimenkantaa vahvistetaan istutuksin, niin istukkaina käytettäisiin Pallasjärven omaa taimenkantaa olevia istukkaita (**Pulkkinen ym. 2011**).

Tällä hetkellä verkkokalastukseen Pallasjärvellä ei ole asetettu silmäkokorajoituksia. Järvessä on monilajinen pyydettävä kalalajisto, joten silmäkokorajoitukset rajoittaisivat kohtuuttomasti monien lajien pyyntiä. Pintaverkon ja pitkäsiiman käyttö sen sijaan on ollut kielletty. Verkkopyynniltä on ollut rauhoitettuna Aittaniemen ja Pirttiniemen välisen alueen pohjoispuoli ajalla 1.10.–31.5. Kaikki kalastus on kielletty Pyhäjokisuussa välillä Inganniemi–Pirttiniemi (**Pulkkinen ym. 2011**).

Pallasjärven sekä siihen laskevan Pyhäjoen kalaston hoito ja kalastuksen järjestäminen on huomioitu Pallas-Yllästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelmassa (**Pulkkinen ym. 2011**). Pallasjärven kalastoa on luonnehdittu erittäin arvokkaaksi ja kalakantojen hoidossa huomio kiinnitetään erityisesti järven ainutlaatuisiin luontaisiin taimen- ja harjuskantoihin. Kalakantojen hoito ja seuranta suunnitellaan etenkin nämä lajit huomioiden. Hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan taimenen kutualueet Pyhäjoessa ovat kunnossa. Joki on täysin rauhoitettu joten kalastuspainetta jokialueella ei rauhoituksen takia ole. Tästä syystä Pallasjärven taimenkannan tilaan vaikuttaa ensisijaisesti kalastuspaine itse Pallasjärvessä. Kalastusrajoituksista ja sääntelystä vastaa Pallasjärven hoitokunta, ja sääntelyä tarkennetaan tarvittaessa vuosittain.

4. VIITTEET

Pulkkinen, P., Partanen, T., Kiiskinen, A., Laakkonen, M. 2011. Pallas–Yllästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 105.

Aho, T. 2002: Pallasjärven taimenten geneettinen analyysi. – Raportti, Fiskeriverket, Kustlaboratoriet, Öregrund, Sweden. 2 s.

Luke 2015. www.rktl.fi/kala/tietoa_kalalajeista/suomen_uhanalaiset_kalat/

Primmer, G. 2006: Pallasjärven alueen taimenkantojen geneettinen analyysi ja keskinäinen vertailu. – Raportti, Turun yliopisto, Biologian laitos, Turku.

Sairanen, S., Ruuhijärvi, J. 2014. Pohjois-Suomen järvien verkkokoekalastukset vuonna 2013. RKTL:n työraportteja 47/2014. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki.

Sairanen, S. 2006. Pallasjärven koekalastukset vuonna 2006. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Moniste 3 s.